

GRADSKA BIBLIOTEKA
DURJAŠ SIBENIK
SIBENIK
NAUCNI ODSJEK

C. F. vjetništvo u Šibeniku
S. I. ŠIBENIK i Pato in Sebenico

p194/68

53... pod.
57... md.

Prava Pučka Sloboda

PREDPLATNA CIENA NA GOD. K 2
- NA PÔ GOD. 1.-POJEDINI BROJ 2p.
PREDPLATA SE ŠALJE UREDNISTVU

izlazi svakog četvrtka

IZDAVATELJ, VLASTNIK I ODGOVORNI UREĐNIK: VLAD. KULIĆ
- UVRSTBE PO CIENIKU ili POGODBI

God. II.

ŠIBENIK, 7. siječnja 1909. god.

Broj 37.

Nova godina, nova sreća.

Ovim brojem naš list ulazi u drugu godinu svoga života.

Kako smo naveli u prošlom broju, mi smo ovaj list pokrenuli jedino da služimo narodu i da vidamo njegove rane, kojih je na žalost mnogo.

Prva i najveća jest naša pusta pociepanost. Mjesto da se svi uhvatimo u čvrsto kolo i za jedan štap, mi držimo svaki po jednu tanku šibičicu, koju neprijateljska ruka lako lomi i niše, kud je njozzi draga. Je li ovo i može li biti po narod koristno? Ne! Domovina nam je pociepana i razkomadana. S njom vlada i u njozzi gospodari svak, samo ne ovaj tko ima pravo. Jezik naš mili, mjesto da nam bude na prvom mjestu kod svih vlasti i u svim uredima, on nam je potisnut u kut, kô da u Bosni Hercegovinini, Hrvatskoj, Slavoniji, Dalmaciji, Istri itd. ne žive Hrvat, kô da Hrvat nema svoga jezika i svoju slavnu prošlost.

Nu, kô da ni ovo nije dosta.

Silnici i bezdušnici nas pociepaše, da nas lakše mogu gnjaviti i ugnjetavati. Mjesto, da nam pušte slobodne ruke radu na gospodarskom polju, mjesto da nam dozvole, da brat bratu u biedi pomogne, oni stvorile neke zakone po kojima udaraju tako težke namete, da Hrvat iz Dalmacije, ne može ništa poslati bratu svome u Bosnu, Hercegovinu, Hrvatsku, Slavoniju i obratno, ako ne plati prije Niemu i Magjaru težki harač. Na protiv, oni svoje proizvode nama nameću, a da nismo gospodari ne samo udariti porez, dali ni misliti nato.

Da nas umire, znadu nam dobaciti po koju mrvicu, ali i ta više koristi njima nego narodu našemu.

Pak bi li bilo bolje i da nas nije nego da i dalje živemo ovako, kao kakovo roblje?

Treba da se prenemo i osvistem. Na istoku sviće zora, koja bi mogla biti zora bolje budućnosti za cieli hrvatski narod. Bosna i Hercegovina, srčika naroda hrvatskoga, koja je stenjala pod turskim jarmom, pripojena je pod žezlo našega zakonitoga kralja. Magjar bi ju hotio sebi, a Niemac k sebi privući, kao da je to njihova djedovina, a ne kraljevka naših hrvatskih kraljeva. Da ovoj po hlepi odolimo, hoće nam se snage, a

tu snagu ćemo dobiti tek onda, ako prihvativmo svaki šibicu, što nam je u ruci, te sve privežemo u jedan snop, da tako dobijemo ne slomljivu kanđiju, oko koje će popadati svi zahtjevi magjara i njemaca.

Sviestni, da će svanuti dan naše narodne slobode i narodnog jedinstva. samo onda, ako budemo znali složno odhrvati se svim navalama naših mnobrojnih neprijatelja, želimo, da nama nova godina bude nova sreća po sveukupni hrvatski narod!

Šta je nova po svetu.

Bosna. Dobit će svoju autonomiju t. j. ne će biti spojena s Hrvatskom, majkom svojom. To su i tražili Srbi i Crnogorci, a pruža im pomoćnicu ruku u tomu i naša bratska Rusija. Kad srbska ne može da bude, oni svi vole, da bude podredjena i Niemcu i Madjaru, pa bilo i vragu, ali da samo hrvatska ne bude. Bosna bi dakle po njihovom nastojanju morala postati treći dio ove dvodržave. Varaju li se na putu djelovanja svoga ili ih sljepoča prati? Mi kažemo, da ih prati i sljepoča i mržnja, a takvo djelovanje iz sve duše svoje osudujemo. Bilo bi bratski i stavenski s njihove strane nastojati, da se Hrvatska ujedini, sjegurno bi i Srbstvu i slavenstvu to koristilo! Al dà! I slavna velika Rusija, ko i malena Srbija i Crnogora, vole da Bosna bude imati dva gospodara, dva silna tudjinca, da po njoj pašuju i stvaraju zemljište svojim magjarskim i teutovskim ciljevima, nego da se združi sa svojim milim bratom Hrvatom, a da braća u slozi i sporazumu nastoje oko usrećenja svoje do sada od toliko vjekova nesretne Hrvatske zajedničke domovine.

Austrija. Parlament je zatvoren. Božićevati svak želi kod svojih, pak i pučki poslanici odoše svaki k svome domu. Po ložaj se nešto razbijstvo. Srbi i Crnogorci galamili, a i još galame jedino, da što dobiju. I dobit će, jer Rusija to hoće, a s njom u iste gusle gude i ostale velevlasti. Turska će se — a i još tkogod — morati pokloniti zahtjevima ciele Evrope. Al ni Magjari ne stoje prekrštenih ruku. Hoće da izrabe u svoju korist kritični položaj u kojem se sada nalazi ova monarhija. Traže svoju posebnu vojsku. Hoće li uspjeti? Hoće, jer oni znadu i zapoviedati svakomu. Po vojsku, po monarhiju, to bi bilo razsulo, a po Hrvatsku ništa gore. Do sada je Hrvate gonila zajednička vojska, tada bi samo madjarska. Sinoči umiru, obitelji propadaju, a narodi prokušaju svaku i najgoru nepravdu i najveću nevolju. Koga bude svrbiti, česat će se, a Hrvatska će ipak — kada tada — uzkrstnuti. I isti Niemci iz svih sila nastoje

da se u vojničkom pitanju Madjarima po kažu zubi. I u gospodskoj kući, jedan od starijih njezinih članova, zaklinje kralja, da ne bi za Boga popustio Madjarima, neka vojska barem bude jedna, jednim duhom zadojena i on njezin vrhovni i jedini gospodar.

Hrvatska. U saborskoj zastupničkoj koaliciji imade i ljudi, koji su zadržali duhom „Pokreta“. Ovaj list ne samo da je protukrščanski, nego je i bezbožan. Ljudi, koji o njemu pišu, ne vjeruju u ništa, nego samo u svoj drob. Prava braća naših socijalista, naprednjaka i demokrata. Pošto neprestano, a zlobno i lažno pišu proti crkvi, vjeri, svećenstvu i pravšima, a budući u koaliciji imade najviše pravaša, a i nekoliko svećenika, svima je ta njihova pogubna pisarija dodijala, pak bili nakanili izključiti i odalečiti od sebe takove ljudi. Tu skoro se sastali, da o tome odluče. Nego nastojanjem nekojih rodoljuba nastalo je izmirenje, a „Pokretaši“ obećali da odsele ne će tako pisati. Hoće li držati riječ? Mi ne vjerujemo. Bezbožac i kad poštenu riječ daje i tada laže, a tako se vlada samo da vara, nek samo dostigne svoju opaku svrhu. I tako koalicija ostade na okupu. Barunu, madjarskome čaušu u Zagrebu to je puno žao, mi bismo se po tome imali više biti, ali još nit možemo, nit hoćemo. U koaliciji imade, po našem sudu, hrdjavih elemenata, koji ne bi ništa žrtvali, a ni učinili za Hrvatsku. A pravaši, kao u obće svi Hrvati, zadojeni previše slavenskom ljubavi, a samo da ne dirnu u bratske osjećaje nekojih svojih drugova, i zatajivaju svoja čuvstva, pa niti nastoje, nit mogu nastojati, kako morali i mogli na korist hrvatske svoje domovine. Moguće je, da se mi u svemu ovome varamo, i dragobi nam bilo, kad bi se to potvrdilo, a nedaleka будуćnost će suditi ljudi, koji narod hrvatski vode, pak i o ovim našim riječima.

Italija. Kao i mnogi drugi i Italija vidi, da se Austrija nalazi u ružnu škripcu te ovu zgodu upotrebljuje, da ju barem ponizi. Nahuckala talijanske učenike, koji su na sveučilištu u Beču, neka smutnju zametnu te traže talijansko sveučilište u Trstu. Austrija im ga je nudila u Tirolu, tu i imadu pravo na nj, bio bi im od koristi proti njemačkoj bujici, koja ih poplavljuje, služilo bi im kao tvrdjava proti raznarodjivanju; ali oni ne će nego samo Trst. Misle da će tim osvojiti Istru, a ljuto se varaju. U starije doba medjaš između nas i Italijanaca bila je rieka Raša, danas smo mi na vratima primorskikh gradova, do malo eto nas sve do mora. Ta promjena mora nastati, a očeviđna je. Italijanci je vide, pa je misle suzbiti zidom od kartuna, jednim sveučilištem! Mudri ljudi, ali kratkovidni i ne pošteni.

Hrvatu i Slovencu hoće da smetaju, a bez svoje koristi, dapače i na istu svoju štetu, jer otimljući tudje t. j. naše zemljiste gube svoje.

Ovih dana narod italijanski snašla velika nesreća. Potres uništio nekoliko cijelih gradova i množtvo sela. Messina, grad od 180 hiljada duša, veliko trgovačko mjesto, sve je uništeno. Uslijed potresa i more nahrupo, pa sve raznieslo. Nije ostalo nego desetak hiljada živih, ostale puste hiljade zemlja proždrala, more ponieslo i ruševine zakopale. Ljudi, koji su sve te težke nevolje svojim očima vidjeli, kažu, da onakove žalosti, onakove nesreće nije još svjet upamtilo. Poginulo je preko dvjesto hiljada ljudi. Oni jedinci, koji su ostali živi, plaču i nariču, tražeći svoje mile i drage. Gladan je naš narod, ni prosenice nema, pa nevoljnicima, braći svojoj pomoći ne može; ali i može i mora i hoće vapiti i proziti, da dobri Bog utješi onaj jedni puk, a mrtvima da vječni pokoj podieli. Sa svih strana stiže im pomoći. I sveti otac Pio X. poslao je odmah jedan milijun kruna.

Zastupnik Dr. Drinković medju svojim biračima.

Na 27. pr. mjeseca zastupnik Dr. Mate Drinković sazvao je sastanke svojih birača u Murteru i Betini.

Odazio je bio silan, a doček veoma srdačan. U pratinji zastupnika bio je i naš urednik kao tajnik stranke prava. Najprije se je držao sastanak u Murteru i to tačno na 10 sati. Sudjelovao je istomu možemo reći, cieli Murter. Predsjedao je glavar Tome Juraga, a zamjenikom bio mu je Špiro Markov. Zapisnik su vodili Andrija Mudronja i Pavao Roca.

Zastupnik Dr. Drinković iza kako se je zahvalio na počasti, koju su mu izkazali i dali, te koja je skopčana sa velikom odgovornošću i prema izbornicima i prema narodu, obširno tumači obće stanje našeg naroda i domovinu, te razlaže stanovište svoje i rad koji, će morat pravaški zastupnici poduzeti u saboru. Zastupnici imat će dovoljne snage, da izvođe tražbine svoga naroda, samo ako ovaj bude s njima složan i bude li ih u dobru potpomagati. Za to da je dužnost svih pravaških birača pratiti rad zastupnika i paziti da isti bude na korist ciele domovine. Na ovaj način stvara se nepobjediva vojska proti svim tudjima. Govornik se je osvrnuo i na djelovanje drugih stranaka. (Ovaj govor bio je primljen velikim odobravanjem i klicanjem: Živio!)

Govori uzvanika.

Poslije zastupnika govorili su: P. Pleslić Orlić; Špiro Markov; Tome Juraga; Joso Šikić; Mate Skračić; Jakov Jelin; Joso Juraga. Svi ovi govorili su liepi, vatreni promišljeni, upravo krasni zagovarajući svaki pojedine potrebe svoga sela, kao Pleslić i Markov pristaništa i luke; Skračić ribolova; Juraga Tome poreznih nepravda: Jelin obnovljenja vinograda i uredjenje uljarstva; Joso Juraga školâ.

Njihovi govorovi bili su popraćeni odobravanjem.

Naš urednik govorio je o ujedinjenju hrvatskih zemalja; o sveučilištu, a zatim

obrazložio je i predložio zaglavke uz opće odobrenje.

Roca Pavao o potrebi uvedenja obćeg i jednakog prava glasa.

And. Mudronja predlaže brzozavni pozdrav predsjedniku stranke zastupniku Prodanu.

Svi zaključci su jednoglasno primljeni a zatim je zastupnik držao oprostnu rieč.

Poslije podne zastupnik je praćen od čitavog pučanstva krenuo u Betinu. Na medji Betinjanji su svetčano dočekali svog zastupnika.

U Betini.

I na ovom sastanku bilo je naroda množtvo, a predsjedao je glavar Frane Jelin, zamjenik mu Šime Žurić; zapisničari su bili Mate Jadrešin i P. Roca.

Govor zastupnika Dr. Drinkovića.

Zastupnik Dr. Drinković, uz burno odobravanje i klicanje, predočuje nesnosno i kritično stanje hrvatskog naroda, nad jednim dijelom vlada Niemac, a nad drugim Magjar, dok nad trećim gospoduje Talijan. Tužna i težka su vremena; ozbiljni časovi nastaju. Bude li u narodu svesti, samopričora, odvažnosti i rodoljublja, Hrvati mogu se nadati svom ujedinjenju, mogu izvođiti svoju slobodu. Bodri izbornike na uztrajnost i u oduljem razlaganju izlaže dužnosti svoje i svojih izbornika.

Govori uzvanika.

Frane Jelin, Mate Sladić, R. Filippi, Pave Bokan i još drugi tuže se na vladine nepravde, te iztiču medju ostalim potrebu uredjenje luke; popravka crkve; gradnje škole; uredjenje granica šume „Crnagora“ sa Banjevcima; brodarenje na vranjskom jezeru, te napokom biranje. Još su govorili naš urednik i P. Roca. Svi ovi govorili bili su pomljivo slušani i odobravanjem primljeni.

Ovaj sastanak trajao je dva sata oduševljeni klicanjem svom zastupniku, predsjedniku stranke Prodanu, poslaniku Dr. Dulibiću Dr. Krstelju i stranci prava.

U župnički stan dolaze vidjenije i uplivnije osobe mjesta, da se svojim zastupnikom podrobnije razgovore o mjestnim potrebštinam.

Poprimljeni zaključci

u Murteru i u Betini jesu:

1. da se Bosna i Hercegovina sjedine sa ostalim hrvatskim zemljama u jedno samostalno državno telo;
2. da se ukine bezpravni režim u Banovini;
3. da se uvede uporaba hrvatskog jezika u svim granam javnog života;
4. da se priznade podpuni recipracitet nauka i izpita na hrvatskom sveučilištu u Zagrebu;
5. da se uvede obće jednako i tajno pravo glasa u političkim i administrativnim izborima;
6. prosvjetuje se proti zahtjeva ustanovljenja taljanskog sveučilišta u Trstu.

Viečanje o vinskoj trgovini.

Kako smo rekli u zadnjem broju, na 19. prošloga mjeseca, na namjestništvu u Zadru, držao se je sastanak, na kom se je razpravljalo o zakrkloj prodaji naših vina.

Ovome sastanku predsjedao je glavom sam namjestnik, e bio je i predsjednik sabora Dr. Ivčević, predsjednik pok. polj. vjeća knez Borelli, zastupnici trgovačke obrtničke komore zadarske, splitske i dubrovačke, nekoliko jačih trgovaca u i liepi broj vladinih ljudi i stručnjaka vinu. Žao nam je, što ni Šibenik, ni njegova okolica nije bila tu zastupana. Ne znamo je li bio tko pozvan. Mu svakako ako je, a nije pošao zlo je uradio, a tako isto zlo su uredili oni, koji su odredjivali učestnike ovom sastanku, ako nikoga niesu pozvali.

Šibenik i okolica pretežno je vinogradarska te kao što ciela zemlja pati sa zakrkle trgovine vina, pati i ova okolica, a i u njoj ima ljudi, koji bi znali bili reći dve rieči, jer i njih boli.

Želimo, da se drugi put ovo ne dogodi, bilo s jedne bilo s druge strane.

Da naši čitaoci budu znali, što se je na tom sastanku zaključilo, donosimo po „Smotri“ poprimljene zaglavke. Evo ih.

I. Preporuča se c. kr. vlasti, da uz nastoji što više olakotiti izvoz dalmatinskog vina u Monarhiju i izvan nje, a to s osobitim obzirom na vinarske zadruge:

a) nagradama za vino izvezeno izvan Cislitave;

b) priporučujući novčano ustanovljenje prodačaonica u većim tržištima Monarhije;

c) sniženje prevoznih tarifa na željeznicama i parnim brodima, u povezu između malih i srednjih luka u pokrajini, te uredjenjem prekinutog prometa kako je bilo prije ustanovljenja društva „Dalmatia“;

d) ograničenjem potrošarine na vina, izvezena izvan pokrajine;

e) preporučujući upravi vojske i mornarice, da se služi dalmatinskim vino, u razmjeru proizvodnje vina u Dalmaciji prema onoj u drugim pokrajinama, i preporučujući upravi austrijskog Loyda, da i na ostalim vanjskim svojim prugama, troši dalmatinsko vino;

f) dopuštajući pokrajini povišenje prizreza na pivo;

g) udjeljujući državne pripomoći samo uz stanoviti gospodarski rad, pod uputom stručnih organa;

h) Preporučuje se c. kr. Vlasti, da bi za dalmatinska vina uvela isti postupak kao što je običajan u Ugarskoj, te naredila pokušajno stanici u Beču i drugdje, da naša vina uslijed većeg sadržaja kiseline, ne budu kao što se je do sada činilo, sa do 1·5 %, octene kiseline, proglašena octikavim nego normalnim, i tek kada mu sadržaj octene kiseline bude veći od 1·5 %, da budu proglašena octikavim.

i) Gledi upotrebljavanja Ebulioskopa Maligaud trebalo bi odrediti ili da budu sa strane državnih organa baždareni, ili da se pronadje koji novi stroj, kojim bi se radovali sigurnije i predusrelo raznim neprilikama vinske trgovine u pogledu gradacije.

II. Nastojati je osnovati što više vinarskih zadruga, po uzoru prve dalmatinske vinarske zadruge u Bolu, te ih što obiljnije državnim i zemaljskim sredstvima pripomogati i potaknuti na gradnju racionalnih koba i nabavu gospodarskih potrebština za uzorno vinarstvo.

III. Neka se vinarske zadruge oproste sasvim državnog poreza, te pokrajinskih i

općinskih prireza na prihodarinu, barem za prvi 10 godina poslovanja.

IV. Preporuča se, neka se daljnje sadjene vinograda ograniči jedino na krajeve, ne-prikladne za druge kulture.

V. Umanjiti broj tipova vina, preporučujući sadidbu odabranih domaćih vrsti loze, prikladnih za pojedine krajeve, a koja davaju jaka vina za veliku trgovinu.

VI. Uvesti, a gdje-već postoji, proširiti gojidbu loza za izvažanje ranoga stolnoga grožđa.

VII. Uputili Općine da se, prama odnosom pokrajinskom zakonu, ne rani trganjem.

VIII. Neka, saslušavši mnenje stručnih gospodarskih organa u pokrajini, zgodno preudeši naukovna osnova poljodjelske škole u Spljetu, u svrhu da bude posvećena veća pažnja vinogradarstvu, vinarstvu i uljarstvu, a osobito uzgoju vještih konobara, vinogradara i uljara, i da se udjele pomoći za pohadjanje uzorno uredjenih konoba.

Kako naši čitaoci iz ovoga mogu razabrati ima vrlo liepih tačaka, koje kad bi se stavile u djelo, mnogo bi dopriniele našoj vinskoj trgovini.

Za izvedenje podpuno nekih tačaka, hoće se duže vremena, a da nam donesu koristi, ali to ne smeta. Glavno je, da se počne temeljito i temeljito nastavi, a mi ćemo za sada biti s tim zadovoljni.

Samo ne želimo, da ovi zaključci ostanu na karti, već tražimo, da se provedu a do obraza je onih, koji su ih prihvatali, da ga osvjetlaju sebi, a tim narodu pomognu.

Na obranu značaja, vjere i narodne slobode

(Nastavak, vidi br. 36.)

Naš Preradović kaže: „domovino, da ti sjaješ nami je gorjeti“. Hoće se dakle za domovinu najpri značaja i žrtve. Ljubav, bez žrtve, ne vredi ništa. Izgled nam najsjajniji, ljubav i žrtva na Golgoti, i povjest sviju naroda, koji su se žrtvovali za slobodu svoje domovine. A kamo li voditi borbu medusobnu, te proti vjeri i svećenstvu! Svaki rodoljub, vjerskim osvijedočenjem proniknut, ne predra pred žrtvom. Ali tko ne ljubi Boga, ne ćuti ga u srcu svome, kako može biti pripravan na ljubav, na žrtvu prama domovini? Bez Boga, bez vjere, presahne vrelo ljubavi, oslabi i gubi se moralna snaga u čovjeku, otupi čuvstvo dužnosti, propada u kalu koristi vremenite, pa napokon drži, da je i ludo žrtvovali se za domovinu. A to čujemo i vidimo svak-dano. Ta kako i neće, kad na svetu i nisu nego samo za uživati, a nema nagrade za žrtve i krjeposti! Tko će tada raditi i žrtvovali se za domovinu? Živa vjera u Boga i pravdi njegovo, živa oživljajuća sviest sredjene ljubavi, pa i o dužnosti žrtve i junačke krjeposti, te uvjerenje, da će svi Bogu odgovarati za sve nepravde i silništva, pod drugim počinjena, to je trajno vrelo pravog rodoljublja. Na vjeru valja se junački osoviti, to je sigurna Arkimedova tačka, na kojoj ćemo najbolje poslužiti domovini. Inače vidit ćemo mi samo licumjera, koji će zvučnim riečima gledati da izkažu rodoljublje i slobodu, dočim će u

istinu samo raditi za svoju slavu, te da što bolje tove i podkože sebe i svoje.

Samo dakle ako se naš narod uzgoji kršćanskim duhom, imat ćemo pravih rodoljuba, izvrsnih gradjana, čestitih Hrvata, drugčije kukavica, podlih ulizica, spremnih da skuče glavu svoju pod svaki jaram, gdje im bude najviše izgledalo zobi, i jeftine kratke slave. Svaki narod ima onu vladu koju zasljužuje.

Tko se danas diže da brani biednu našu domovinu Hrvatsku, potlačenu od divljeg madjarskog samosilnika? Gdje je Evropa naobražena i slobodoumlna, gdje Francuzka majka slobode, gdje slobodna Italija, gdje sinovi slobode, gdje pjesnici i književnici, koji su samo na službi slobode? Nitko ne-prosvjeduje proti tom robovanju naše braće pri sjajnom suncu XX. veka, proti krvniku Hrvatske, nego sami kršćanski socijali u Austriji, a to uprav jer su kršćani, jer kršćansko čuvstvo njihovo ne može dopustiti, da bahati Azijat podiže robijašnicu u srcu Evrope. Eno nam katolici Njemačke, koji, jer su katolici, prosvjeduju i nedopuštaju, da ista njihova silna vlada varvarski postupa proti istim crncim Afrike, dočim slobodoumnjaci uljudne Evrope nastoje pod-jarmiti druge narode, uzdignuti se do unosnih visokih položaja u ime napredka i slobode, dok napokon profukaju milijune pučkog truda, jer nemaju vjere ni etičkog čuvstva u sebi, jer nisu kršćani. Dosta nam toga svjedoče stanoviti dogadjaji najpače u Italiji i u Francuzkoj.

Nije moguće iznjeti ovdje sve suvremene naše značajnike i druge slavne pokojnike koje nikakvi silni dušmanin, ni milom ni silom, nije mogao skrenuti sa puta pravde i istine u obrani svoje domovine, ali zato jer značaj njihov bio je prekaljen vjerskim čuvstvom, ustobočen na pravdi Boga velikoga; i stoga je ljubav njihova bila uviek pripravna na svaku žrtvu, žrtvovali su se i radili [samozatajno i skromno do smrti, ne za slavu svoju, nego na obranu svoje domovine. Druga sada struja, ali bezbožna struji nam od nekog doba, nadahnuta od Čeha Massaryka, koja ne grije nego smrjava svojim ledenim realizmom. Ali taj Massaryk, kako se bezbožno izrazuje u bečkom carevinskem vieću, o božanstvenom sinu nazaretske Dieve, tako na istom mjestu, poslije malo dana, izdajnički kao Čeh gla-suje bez potrebe za drugu njemačku umjetničku Akademiju, proti svim slavenskim za-stupnicim; dočim pravi Česi vode i moraju voditi tešku i očajnu borbu proti silnom Niemcu, i to za narodni obstanak. Te kako je Massaryk bezbožan, tako je postao i izdajnik naroda svoga. A drugčiji i biti nemože. Kako će dospjeti mladi pokretaši u Banovini, kojima je Massaryk veliki učitelj, kako će dovršiti Vi g. Smislaka i Vaša za nevolju družba, to će se viditi pribrzo. Pamtite samo, da izdajnici, odkad je sveta i vječna, bili su uviek bezbožci! (Slied.)

Sirotinske suze. (doživljaji Tvrđka Tvrđkovića.)

Potres.

— Jesi li, brate čuo, kako ovih dana s potresa nastada Italija? Mrtvih je na hiljade i hiljade, a štete na milione, miljade.

— Jesam, žalostna im majka! Nu od čuti, a vidjeti — daleko je.

— Ili si bio?

— Niesam, ali sam ovih božičnih svecata vidio u Ravnim Kotarima, a napose u skradinskoj občini . . .

— Ne reci. Pri ovoj gladinji, kuku i prekuku!

— Italiju srušio potres odozdo, a pučanstvo skradinske občine odozgo, s visoka.

— Hoće naša „visoka“ i „otčinska“ pod „domaćim sinom“!

— Za porez skinulo seljacima i Hrista. Golotići plač i lelek po Gaćelezima, Čistimaloj, Čisti-velikoj, Ladjevcima i dalje.

— Kazuj, žalosti naša!

— Ergić Petru p. Butka, Lalić Spasenju p. Stojana, Manojlović Todoru p. Tadora, Lalić Nikoli p. Milana, Samardžiji Gjuri p. Nikole, Popović Peši p. Gjure, Škaric Josi p. Cvitka, Lalić Vidu p. Gliš...

— I bracu!

— Da i bracu vida. Svakome od njih počeralo po vola, a Lalić ud. Ani p. Vuje bilo pognoalo i dva, pa jednog svrnuo. A tko da ti ih nabroji! Lalić Obradu p. Alekse kravu, Lalić Gliši p. Tadora magare. Pak čuj. Lalić ud. Darinki pok. Toče ovršni organ Poreznog ureda odagnao vola, i noćju mu ga netko ukrao — tako veli on. Darinka sada bugari, a Porezni Ured ni da čuje.

— A je li čemu bio? Mora ga platiti.

— Da. Hoće! Ujeo vuk magare! Porezni ured preko ovršnog organa baca bacaniju na Marka Lalić p. Marka, u čijoj avlji bio vol u pohrani.

— Kakvi Marko Lalić! Nek Darinka ščepa preko suda Porezni Ured.

— Duše mi, i morala bi. Nije šale. Vô vredio mužke glave 350 kruna, da ga brat bratu daje.

— A i sirotinski sud u Skradinu imao bi se postarati, jer Darinkin vô i nije bio, već njezine nejačadi, siročadi, kojima je sirotinski sud i otcem i majkom.

— Tabula Marko p. Jadre živi u zajednici sa Božicom ud. Ante Tabule, i siročadi. Svak za se plača porez. Ipak ovršni organ obavio skupnu ovru, odagnao četri ovce. Dvie su siročadi p. Ante, a jedine što imali.

— Gdje zakon, gdje pravica; gdje ljudstvo, gdje poštenje.

— Ostavi to na stranu, Toga je u sirotinje. Popović Peši p. Mirka odagnalo vola. Čovjek se udužio. Ne domakao pet kruna. Kumi da ga se utrpi. Ne pomaže. Za pet kruna odnijelo mu vreću vrednu 20.

— Šta je to sila?

— Sila! Bilač Luka p. Vranje i rondaš i zakleti poljar. Tabula Mate p. Pavla zakleti poljar, ovaj ima i staricu majku od 80 godina, a slijepta, ovršni organ pokupio im puške.

— Ta to je poljara alat, kao kopaču motika, a oraču plug.

— Rapi Todoru da će pogodi prase. Ovršni organ predomislio se. Zaplijenio i odnio ženi mu udov. Gladović sadak i pregaču.

— Odnio ga vrag, ta ona nije dužna na porezu. Hoće li se čuti?

— Bog visoko, kralj daleko, zemlja tvrda. Stielja Tome p. Pilipa jedvak izmilio

da mu ne gone njegovih troje koza za porez sirotčadi pok. Miloša Vujasinovića, za koju, dok mogao, plaćao porez, a sad ih iz milosti drži da ne pocrkaju od potrebe, gladi i studeni. Lalić Mirku p. Miće i Varnici Vicku odnjelo po biljac, a Berić Jakovu Dmitrovu tri biljca i jednu vreću.

— Ubio ih Gospod, hoće li na ovoj studeni pocrkati! To prekoračuje svaku mjeru. A propade li im sve to na dražbi? Jesu li odakle skucali i poplatili?

— Bit će pojedinci ili iz oka ili iz boka providili se. Znam, da Brajković Božo p. Boše s Ladjivaca, kupio u dug kod Petra Gnijidića s Bribira vola. Sklopio s njim obvezu za 180 kruna i 150 klg. kukuruza ili 20 kruna u novcu dobitka dok ne izplati. Došao ovnišni organ. Pozvao ga za porez. Na dražbi u Skradinu prodade za 60 kruna. Kupili ga mesari za trećinu vrednosti.

— A on ne podmirio poreza. Ni pod Turčinom što iakova dogadjalo!

— Druga je tu, ranko! Propao vî, a Brajković mora često Gnijidiću davati do izplate godimice ili 150 klg. kukuruza ili 20 kruna za dobitak.

— Tako Kotorac propao.

— Propao! Sasvim je ukupat. Lolić ud. Ana p. Vuje pognala na pazar jedinih šest sjajnih koza, koza za okoziti se. Eda ne gone hranitelja, očistila tor, a još joj vî u Skradinu kod poreznog ureda.

— A ipak tako ne bi se smjelo postupati. Napokon za porez vlada uviek sigurna. Tu je zemlja. Prodao ju, darovao, ili ju dužnik odnio, ona sobom nosi teret poreza. Novi vlastnik mora da ga podmiri, prvo nego li da plati misu za čaćinu dušu.

— Poznaš li Samardžić Petra p. Marka?

— Cigu?

— Da, kovača. Njega na koljenih sest puta molio Lalić Obrad p. Alekse: da mu priskoči sa 48 kruna u izplati poreza. Napokon se cigo smilovao. Dade mu traženo. A za dobit Obrad morao se obvezati: na godinu 12 kruna, to najbolje jare što u toru vjerovnik nadje i osam nadnica da mu izradi.

— Crn mu obraz, kao što i jest! Taj si može dati ruku braći lihvarima u Vodicama. A eda li išta bi popušta na porezu?

— Ne poznam jednog da reče: hvala Bogu, manje mi bi 2 kune. Svak se pljesnuo: kud ćemo ga, što ćemo ga ove godine!

— Zauze li se itko za nje?

— Skočio glavar Pešić Ante i Popović Pešo do vrata na Piramatovce. Fra Ante Penić ubrazio, uperio tvrdi pismo na Zadar. Pa i brzojavili.

— I ništa!

— Ništa.

— A kad ta deračina, rubačina, potres bi?

— Na Čisti maloj licem na Badnji dan. U velikoj na Mladince, a u Gaćelevizma na Ivanj-dan.

— To je li bila nedjelja. U nedjelju se ne smije.

— Gdje to! Tko dužan i na Božić tužan.

— Vjera i Bog stanje hrvatskog naroda u Kotarima, kao i Talijanima za potresa u Siciliji i Kalabriji.

— Oni popili svoju, pomrlj, pa i ne čuju; a u Kotarima umiru od gladi i studeni; umiru, a umrieti ne mogu.

Naši dopisi.

Naprednjaštvo demokrata.

Pišu nam iz Nadin: Prošlih dana naš demokrat Šime Jelinic p. Mate doveo u suložništvo Grgicu Bobanović p. Iveška iz Polače. Junačtvom je upravljao Paško Pavičić p. Mate, rodom iz Škabrnje, koji živi u suložništvu otrog 4 godine, nazvan u Škabrnji mali Smodlaka ravnih kotara, c. k. vježbenik pri navrčanju američkih loza. Desna ruka gospodinu Pavičiću u ovom junačtvu bio je poznati demokrat Stojan Plastić p. Nike, nazvan mrki vuk, koji je bio u tamnici god. 1902 ra zločinstva kradje po § 171., 173., 174., 175. 4 mjeseca težke tamnice. Navedeni junaci imali pečenice, ali htjeli pečenicu zasladići kupusom. Gjuvegija Šime Jelinic p. Mate i Paško Pavičić p. Mate otišli u podvornicu Tome Rujak p. Todora i nabrali tudjeg kupusa za tlačitelje božjeg zakona i na počast dovedene suložnice. Rujak zateče na svojoj muci napredne demokrate tuži ih na sud. Dne 21./12. 1908. toli Jelinic, koli Pavičić bili su osudjeni radi kradje na c. k. sudu u Benkovcu svaki na 10 dana tamnice i na izplatu štete.

Začudili se, gdje ih progoni sud, jer mislili da je kradja dopuštena po nekom novom evangjelu. Uzdaju se, da će napredna stranka u Benkovcu, na čelu joj dr. Dušan Begović ovu osudu uništiti putem obrane dr. Smodlake. Čestitamo!

Viesti.

Skupština. U došastu nedjelju na 10 sati u prostorijam „Sokola“ biti će skupština „Stranke prava“. Na istoj će govoriti naš gradski zastupnik Dr. Ante Dulibić. Preporučujemo istomišljenicima da ne izstanu.

Na staru godinu u našem „Sokolu“ bila je domaća zabava s plesom, koja je vrlo lijepo uspiela. Do skora bit će u Sokolu opet priredjena družtvena zabava.

Glavne godišnje skupštine imaju u nedjelju i druga naša družtva t. j. „Hrv. Čitaonica“, Podružnica družbe sv. Ćirila i Metoda, te „Šibenska Glazba“.

Mjestni klub stranke prava imao je u srijedu večer u 7 sati svoju redovitu sjednicu u dvorani „Hrv. Sokola“.

Iz stranke. Pravaški sastanak u Supetu na Braču, koji se imao držati prekjučer, u nedjelju, odgodjen je za drugi put radi neshodnosti komunikacija i slaba vremena. Kad će biti održan, bit će unaprijed javljeno.

Članovima „Hrvatskog Sokola“ u Šibeniku i ovim putem uprava družtva saobćuje, da će u nedjelju dne 10. t. mj. u 4 sati po podne u društvenoj dvorani biti održana glavna godišnja skupština „Sokola“ s ovim dnevnim redom: 1. Čitanje i odobrenje zapisnika posljednje sjednice; 2. Izvješće tajnika i blagajnika. 3. Izbor uprave; 4. Slučajni predlozi. — Umoljeni su svi bez razlike članovi, da na ovu skupštinu pristupe.

Svega po malo.

600 metara. U Americi, u gradu New-Yorku nakanili dići kulu veću od šest stotina metara. Bit će najveća na svetu. Što će im toliko visoka kula, ni sami ne znaju. Imadu novaea, pa troše.

Pomrli od gladi i studeni. Na Aljaški, onamo daleko na sjeverno-zapadnoj strani Amerike uviek snieg, led i velika zima. Za puno vremena nitko nije mogao poći u neko selo, jer je bilo ružno vrieme. Kad je mečava jenjala odoše ljudi, da vide što je od jednih seljana Eskimeza. Poneštalo im bilo hrane, pa pomrli od gladi, malo je koji živ ostao. Jadni ljudi!

Neki dan je parobrod Ugarsko-hrvatskog društva „Brassó“ udario i oštetio druga svoga „Rütter Bilinski“. Nije baš bilo velike štete, a nit ikakove druge nesreće. U nedjelju smo vidjeli „Brassó“ u našoj luci. Njemu ništa.

Spicberg, To je zemlja daleko na sjeveru u vječitom ledu. Ne znade se čija je. Norvežka sazivlje vladare, neka pošalju svoje ljudi, da odluče o tom. Tko znade koga će taj mastni zalogaj, ta ledena jabuka dopasti. Najbolje bi bilo, da je dadu Madjarima ili Niemcima, i tako im je uviek malo. Mogla bi im i razhladiti ugrijane glave i umiriti bujnu maštu!

Pa da nas nema! Trgovci u Trstu imali su neku skupštinu. Naši zahtjevali poštovanje našega jezika, a talijanaši im se stali podrugivati i protivili se njihovim pravednim zahtjevima. Pri glasovanju naši su dobili većinu od 58 glasova, a talijanaši 54. I još nekoji šuplje glave kažu, da u Trstu nema naših! Imade nas, al smo janci. — Skupimo se, dogovorimo se, složno djelujmo, ukažimo dušmanu zube, pak će i on reći: imade ih.

Topovi u ugljenu. Kad je neki dan iz Njemačke preko Tješina prelazila željezница, da podje u Srbiju, pokvario se je bio jedan vagon. Da ga poprave trebalo je izprazniti ga. Izpod uglja bilo je nekoliko topova. Vlast ih je zaplenila. Pa da Njemačka nije prijateljica naša!

Pozobali 50 milijuna. Vlada Francezka pokrala je sva crkvena i manastirska dobra, pa i iste crkve i bratovštine. Uhvatila 58 milijuna. Od tih za odvjetnike, komisjone, dražbe itd. potrošila 50 milijuna. Vlada pokrala, porobilala crkve, a lupeži činovnici njezini, pokrali vladu. Sada ministri tuže i pravduju lupeže, a imade ih i potamnicama. I biti će odsudjeni! A glavne lupeže tko će ih tužiti, tko suditi? Tuži ih sav svjet, a suditi će ih pravedni Bog.

Hrvati i Hrvatice! pomozite hrvatsku Istru.